

CULTURA

AVUI

DIJOURS, 23 DE GENER DE 1997

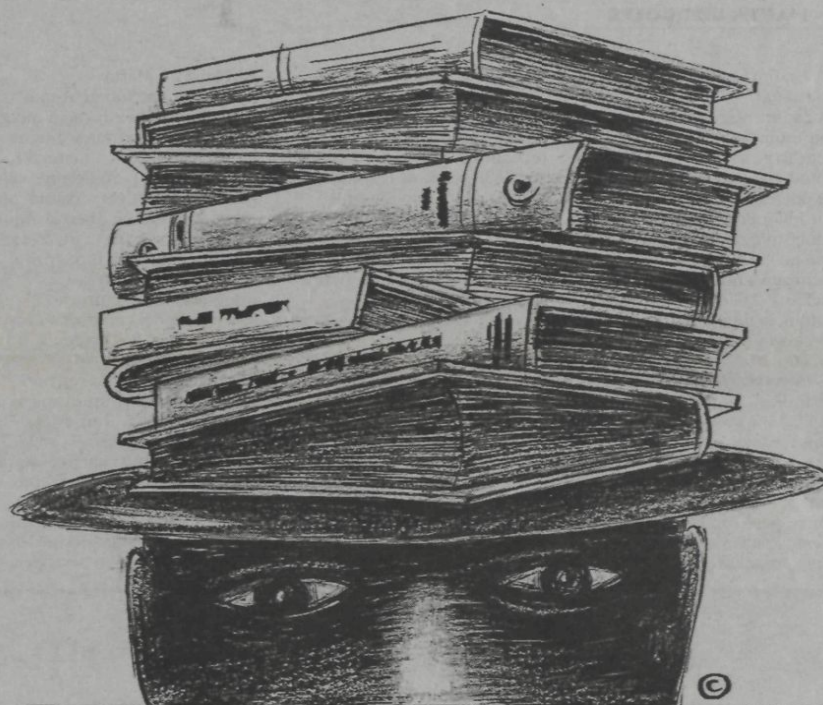
Antologies

LA PROFESSORA
DOLORS OLLER I
JOSÉ AGUSTÍN
GOYTISOLO HAN
TRIIAT ELS
POETES
CATALANS
D'ARA I PER AL
SEGLE XXI.

ISIDOR CÒNSUL

Deu poetes d'ara. Antologia de Dolors Oller. EDICIONS 62. *Les Millors Obres de la Literatura Catalana.* Barcelona, 1996.

Veintiu poetas catalanes para el siglo XXI. Edició, traducció, pròleg i notes bibliogràfiques de José Agustín Goytiso. EDITORIAL LUMEN. Barcelona, 1996.

poemes per càpita, deixant a banda l'hipotètic lloc que ocupa en l'òlimp convencional de la lírica. És a dir, tenen el mateix tractament el príncep Carner que hi fa de cappare i el sempre jove Àlex Susanna que hi juga de colofó.

De tota manera, la més cridanera de les diferències surt de l'espai cronològic que un i altre antòlegs han dibuixat per a llurs respectives tries. Els vint-i-un noms de la mostra de José Agustín Goytiso armen l'antologia amb alenades d'ambició que s'escampen generoses entre el cap i la punta de la pell del segle. Una liberalitat de concepte, d'altra banda, que el porta a lamentar, més que no pas a justificar, les absències dels que no hi han entrat un cop decidit l'encaix entre el nombre dels escollits (21) i el vint-i-u del segle vinent. Per força, doncs, els *Deu poetes d'ara* s'han de capturar, al seu costat, amb un caràcter més conjuntural i concret, una antologia de pont curt entre dues dates separades només uns vint anys, els poetes nascuts entre 1926 i 1945. Dit d'una altra manera, Blai Bonet com a degà dels senyors i Pere Gimferrer fent d'axaneta d'uns júnior granadets.

LES DIFICULTATS DE TRIAR

Una antologia hauria de ser sempre un cànon personal, amb tot el risc que el fet comporta, però també amb la grandesa de poder triar en llibertat entre els valors estètics que més agraden i convencen l'antòleg. Per això el missatger acostuma a ser tan important com els textos del missatge, i de la seva independència i autoritat en depèn bona part de l'excel·lència del producte. Tot i que sovint succeeix -ai las!- que qui tria no es queda en solitud davant l'oceà profund dels poemes. Arreu i sempre, en massa antologies han jugat el seu paper factors aliens ingrats de precisar, eleque barregen en una olla a pressió deutes antics, històrics d'amistat i interessos de boirosa definició que

>>>

E nllà del propi contingut que les agermana fins a l'estrat més profund de l'ànima, aquestes dues antologies de poesia catalana contemporània, posades una al costat de l'altra, a penes si comparteixen gaires detalls més que el color marró de les cobertes. D'un bru sever i sofer, la de Lumen, més setinada i de tons avellana, la d'Edicions 62. Només sis poetes conviuen en les dues tries (Blai Bonet,

Joan Margarit, Marta Pessarrodona, Narcís Comadira, Francesc Parcerisas i Pere Gimferrer), i el lector que s'entretengui a buscar els poemes coincidents en la llista d'autors esmentats, ben just si n'arribarà a trobar vuit o deu entre els prop de dos-cents que les conformen. Aquest fet no és cap demèrit de les antologies, sinó el valor afegit d'uns itineraris de qualitat, capaços de generar, en cada cas, mostres dife-

rents d'una eficàcia i bondat innegables. Si se'm permet, afegiria que els criteris de selecció de Dolors Oller tenen l'aire més acadèmic, en el sentit que la seva tria dona, de manera inherent, pistes de l'evolució estètica de cada poeta; mentre que José Agustín Goytiso sembla que es deixi endur per l'olfacte afuat d'un instint de caçador aplicat al rastreig atent de marges i rostolls de bona poesia.

En el fil d'una consideració similar, Dolors Oller fa ballar el nombre de poemes antologats per autor (cinc peces en la tria més curta i una vintena, les més llargues), i de l'estratègia es podria deduir que aquesta matemàtica variable potser fa de baròmetre dels nivells d'excel·lència atorgats a cadascun dels poetes. Per contra, més eclèctic i demòtic, José Agustín Goytiso ha optat per seleccionar i traduir quinze

GUILLEM ORE

SUMARI

El món propi d'Honoré de Balzac

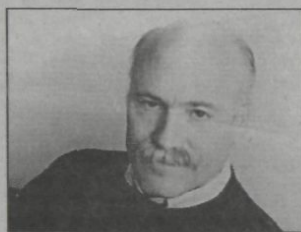
IV

Edicions 62 presenta la nova edició de 'Les il·lusions perdudes' de l'autor francès. Una de les millors peces del gran novel·lista d'obra continua, en què no només es veu la seva capacitat per retratar la societat, sinó també per transfigurar-la.

Entrevista a Tobias Wolff

VIII

Després de tres novel·les, el narrador nord-americà torna amb un llibre de relats curts que se li han anat acudint al llarg d'onze anys. Hi exposa fets que ha viscut o que li han explicat, i confessa que se sent bé en aquest paper de testimoni.

Un repàs retrospectiu a les obres del grup R

XV

El CCCB presenta una exposició sobre aquest col·lectiu d'arquitectes que, sense una única línia generacional, política ni estètica, es van organitzar per fer un front comú contra l'academicisme i l'historicisme propugnats pel règim franquista.

ENTREVISTA

Dolors Oller

PROFESSORA DE TEORIA DE LA LITERATURA I DE LITERATURA COMPARADA

Podrien ser uns quants més, però són deu. 'Deu poetes d'ara' (Edicions 62) és una antologia d'autors catalans nascuts entre 1926 i 1945 que van triar l'opció de la llibertat individual per fer una poesia que convida al diàleg sobre el món.

MARTA CIÉRCOLES

"Ningú es pren seriosament els poetes"

complicuen enormement la llibertat del procés.

Aterrant de nou en la doble antologia que ens ocupa, crec que l'autoritat dels missatgers és indiscutible, i si la finesa de Dolors Oller com a lectora és absolutament compulsada, també tenen certificat de garantia l'instint i l'estirp de poeta que habiten José Agustín Goytisolo. Tot i això, no estic segur que el virus d'aquests factors aliens no hagi malejat, en algun cas, la xarxa del sistema informàtic de la tria general. Un cop d'ull a la doble llista pot ajudar a fer de falca d'alguns interrogants. 'Deu poetes d'ara' inclou, a banda dels sis esmentats al començament d'aquest paper i que són coincidents en totes dues antologies, els noms de Miquel Martí i Pol, Feliu Formosa, Miquel Bauçà i Antoni Marí. Per la seva banda, 'Veintitún poetas para el siglo XXI' afegeix, a la mitja dotzena del consens, Josep Carner, Carles Riba, J.V. Foix, Joan Salvat-Papasseit, Marià Manent, Pere Quart, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Salvador Espriu, Joan Vinyoli, Gabriel Ferrater, Vicent Andrés i Estellés, Màrius Sampere, Pere Rovira, Maria Mercè Marçal i Alex Susanna.

Ben mirat, el problema no és que hi sobri ningú, tot i la presència de noms certament arriscats. Si hi ha dubtes, diria que vénen més aviat del costat contrari, en el fet que s'hi notin massa els bunyols de les absències. Em costa d'entendre, poso per cas, que l'antologia goytsoliana oblidí Sagarra, Brossa i Sarsanedas, de la mateixa manera que, la de

M.C. La tria respon a raons estrictes de qualitat?

D.O. És una selecció. Deu poetes són molt pocs. De fet, l'encàrrec va ser que jo fes una antologia d'aquesta generació de poetes. Hi vam posar Martí i Pol i Blai Bonet perquè Blai Bonet m'agrada molt i, com que no estava recollit a l'anterior antologia, l'hi vaig incloure. La idea era fer una antologia de poetes que van començar la seva vida activa el 68, 69 i 70.

M.C. ¿Diria que l'antologia és afectiva?

D.O. Els he conegut gairebé tots. Vaig estudiar amb Miquel Bauçà, però després no l'he vist més. A Feliu Formosa l'he conegut més tard. No tots són amics, però són contemporanis meus, i potser sí que aquest ha estat un paradigma de tria.

M.C. N'hi podria haver inclòs d'altres, però no ho ha fet.

D.O. La veritat és que m'he fixat en un tipus de poesia que tothom ha anat posant en el sac de la poesia de l'experiència, perquè és una poesia que s'entén. Són gent que ha fet poesia formalista recuperant formes clàssiques, però que també han investigat i han jugat amb la llengua.

M.C. ¿Com ha evolucionat cadascun dels poetes?

D.O. N'hi ha que expliquen experiències més surreals, més amagades darrere de la figuració, com fa Gimferrer. D'altres, com Comadira, expliquen experiències més metafísiques. N'hi ha que tracten experiències més morals, en el sentit de mores, de costums, com, per exemple, Joan Margarit, Francesc

Parcerisa o Marta Pessarrodona. Són gent que han tingut una educació molt interessant. Al començament ha estat molt convencional i molt travada, però després van passar pel xoc dels seixanta, on tot es va posar en qüestió. Aquí hi havia una barreja de coses. Per una banda, la modernitat més absoluta, amb la integració de la cultura americana dels audiovisuals. Per l'altra, hi havia tota la branca francesa de l'estructuralisme, la reflexió crítica sobre el comunisme i l'explosió del 68. Van estar molt entretinguts en la seva formació d'adults i això es nota en una poesia molt confortable i acollidora, amb diverses possibilitats i gens dogmàtica. En relació amb els més joves, dels quals també m'agradaria

fer una antologia, aquests es queixaven més. Tinc la sensació que els més joves, quan fan poesia, semblen grans. En canvi, quan aquests van sortir eren del tot nous. Tenien ganes de conèixer una altra cosa que no fos Catalunya i Espanya. A més, no han combregat mai amb gaires rodes de molí. La prova és que no són figures institucionals.

M.C. ¿Els nous poetes continuen pel camí de la individualitat?

D.O. Em sembla que continuen sent força individualistes. La gent que pensa s'estima més construir-se les coses una mica clares, cosa que ja és prou difícil, i ser poeta ho és molt, de difícil. Alguns poetes fins i tot han arribat a tenir vergonya de ser-ho. Als poetes, ningú se'ls pren seriosament.

>>>

Sis poetes conviuen en les dues tries i vuit o deu són els poemes coincidents

Dolors Oller, amb un pessic més de generositat i allargant el marc cronològic, no hauria hagut de deixar a la intempèrie dos noms que em semblen imprescindibles, parlant de Poetes d'ara, com Jordi Sarsanedas, d'un costat, i Maria Mercè Marçal, de l'altre. Però aquesta és l'aventura, la gràcia i la grandesa de l'antòleg: haver de jugar sense cartes marcades, donar prioritat de pas a uns noms, deixar-ne uns altres a la cuneta i esperar que el temps hi digui la seva.

Com a coda final, només voldria repuntar la importància d'una antologia com la de José Agustín Goytisolo que, sens dubte, actuarà de portaveu eficaç d'una poesia en marxa i d'una literatura que passa per un bon moment de joc. Fent un paralelisme fàcil amb el Barça, potser no hi ha sensació d'equip ni una direcció clara, però hi brillen de fa temps primers espases d'estricta qualitat.

Goytisolo resumeix un segle

Goy P/0084 (1)

JORDI LLAVINA

TRADUCCIÓ

L'antologia del gran dels Goytisolo constitueix una excel·lent aproximació a una part considerable de la poesia catalana d'aquest segle per a tot el món de parla castellana. Un volum de quasi sis-centes pàgines que aplega el gruix del que el poeta i traductor ha qualificat, amb una rotunditat absolutament discutible, com la poesia en català d'aquest segle que quedarà.

Veintitún poetas catalanes para el siglo XXI consta d'un prefaç lleuger que pretén emmarcar el període de l'antologia i desfer alguns dels prejudicis més divulgats sobre la llengua i la cultura catalanes. L'obra -per ventura, bilingüe, i inusualment rigorosa pel que fa a la correcció dels textos originals- es divideix en quatre parts,

en funció de l'edat dels poetes recollits.

ELS PRIMERS

La primera part atença amb Carner i aplega també Riba, Foix, Salvat-Papasseit (al qual li desapareix arreu del llibre el guionet entre els cognoms) i Manent. És, com es pot suposar, la part més difícil de traduir: Carner, sobretot, ja que Riba resulta en castellà tan eixarreit com en català. El singular artífici lingüístic de Foix queda absolutament dissimulat en les traduccions de Goytisolo, perfectament neutres, per altra banda, tot i que fetes amb una remarcable cura rítmica. Cada portadella amb el nom del poeta traduït conté a sota una breu nota biogràfica i, al costat, una plana amb la corresponent bibliografia poètica; per cert, en la de

JOSÉ AGUSTÍN GOYTISOLO

MIQUEL ANGLADELL

J.V. Foix es prescindeix dels dos primers títols (*Gertrudis* i *KRTU*), potser perquè l'antòleg no els atribueix carta de naturalesa poètica. Tot i això, les versions foixianes comencen amb el sonet inicial de *KRTU*. Curiosa paradoxa. A part d'això, con-

fesso que m'ha desconcertat l'elecció dels poemes carnerians, que diria que pot oferir una imatge més aviat poc representativa de l'obra del príncep. No hi ha lapsus o imprecisions de traducció: com a molt, aquell "que l'empedrat recolza" del poema *Nadal*, de Salvat-Papasseit, que queda que el *empedrado realza*. La resta, d'una gran rectitud i literalitat.

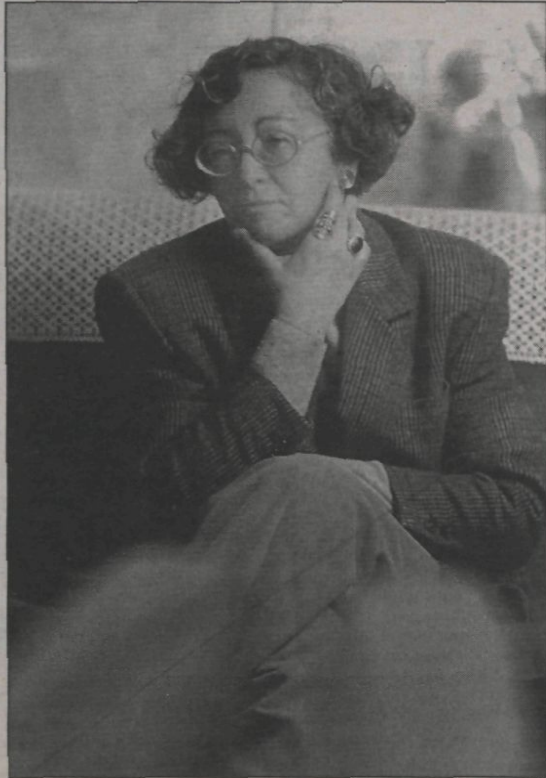
En aquesta primera part hi trobo a faltar el poeta que, pel meu gust, ha dominat amb més perfecció la llengua catalana aquest segle: Sagarra. Entenc que sigui un personatge poc amable per a alguns; un poeta poc exquisit, per a d'altres. Però lingüísticament és, sense discussió, un dels més dotats, si no el que més. Goytisolo en parla -com també de Guerau de Llost, Folguera, López-Picó i Garcés- en el breu resum que encapçala cada part. En qualsevol cas, el gust selectiu és el del poeta castellà, i això és incontrovertible (un servidor va tenir, fa

>>>

ENTREVISTA

Dolors Oller

PROFESSORA DE TEORIA DE LA LITERATURA I DE LITERATURA COMPARADA

►►►
MO En quin sentit?
DO Per exemple, aquesta antologia està molt bé, l'he feta amb molt de gust i suposo que tots ells estan més o menys contents de ser a les *Millors Obres de la Literatura Catalana*. Però han d'anar de deu en deu. I cadascun d'ells és digne de tenir un llibre en aquesta col·lecció. La majoria de novel·listes hi tenen una novel·la. ¿Per què no agafar els tres últims llibres d'aquests autors i posar-los a la col·lecció?
MO S'atrevirà amb els més joves?
DO És que aquesta és una col·lecció molt convencional, en el bon sentit, perquè fa la tradició. Les *Millors Obres de la Literatura Catalana* vol dir això. Per tant, s'entén que, de moment, no pensin a recollir gent més jove. Però gent que ha arribat als cinquanta anys ja poden començar a ser calibrats d'una manera canònica. Sí que m'interessen molt els poetes joves, i els lleigeixo amb molt d'interès.
MO ¿Els poetes antologats són importants més enllà de l'àmbit català?
DO Sí, jo diria que formen part de la cultura catalana i també de la no catalana, sobretot, si no hi hagués el problema de la llengua, que sempre fa fronteres. Són importants dins del balanç d'una cultura europea. Si lleigeixes autors italians, francesos o anglesos d'aquesta edat, veus que són molt *inter pares*. És curiós que la idea de la Segona Guerra Mundial, que va provocar una

crisi i un canvi de paradigma en el pensament, els va influir a tots de manera molt semblant. Per exemple, hi ha molta semblança amb les reflexions que fa Peter Handke sobre la llengua i sobre la vida. Són una generació que si poguessin

tenir una llengua comuna, serien molt fraters. De fet, les circumstàncies històriques no són perquè sí. Han viscut més o menys el mateix tipus d'incitació, de reflexió i de desastres. Els espanyols, a sobre, tenim la Guerra Civil, però crec que no és el més

important en el seu imaginari.
MO ¿El desastre de la Segona Guerra Mundial els pesa més que la Guerra Civil?
DO Crec que sí. Potser pel fet que tots ells se'n van anar fora de joves. O potser perquè tot el que estava passant era massa angoixant i aclaparador... S'havia de ser massa d'una peça. Un artista potser considera que tot això és una mica castrant. Crec que la Segona Guerra Mundial va ser més important per la seva superestructura mental. Per això dic que són una mica postexpressionistes. Després hi havia el vessant polític, el dels escriptors polititzats o doctrinaris, dit sigui sense ànim pejoratiu, però tampoc va ser el seu cas. Ells fan una reflexió sobre Europa després del desastre de la Segona Guerra Mundial. I el fet de ser catalans els ha ajudat a veure la dificultat de la diferència. Escriure en català a Espanya vol dir no només ser diferent, sinó també que no entres en els circuits organitzatius amb què un Estat dona sortida a les teves obres. És una actitud una mica metafísica. És una fe en la perdurabilitat de la paraula.
MO Això demostra que no pas per fer servir una llengua minoritària s'han de tractar temes localistes. Això s'ha fet més en novel·la?
DO Sí, i crec que aquest és un dels errors de la novel·la catalana. La tradició de la poesia es pot anar aprenent a través de molts autors d'altres llengües, fins i tot traduïts. És

un ofici on reconeixes els de la teva tradició. Com que és una cosa sintètica i molt elaborada formalment, les formes perduren per sota dels significats de cadascuna de les llengües i les idiosincrasies. En novel·la és més difícil perquè es necessita un coixí extern contextual que tingui molts registres de llenguatge. No vull entrar en aquest tema, però em pregunto si no serà cada vegada més difícil fer novel·la en català, perquè, si l'ús està en retrocés, ¿com es faran les novel·les? D'altra banda, els narradors han hagut d'agafar un cos molt extens, s'han preocupat per veure la tradició i han llegit molta novel·la catalana, potser massa. Ja hi ha coses molt bones, però, en general, penso que no hi ha tanta qualitat com en poesia.
MO Dels premis, què en pensa?
DO Hi ha molts premis literaris que de vegades es donen sense saber ben bé per què. Són diners que es donen, i està molt bé, però no han pensat en una cosa molt més eficaç: fer una tria dels deu o dotze llibres importants que han sortit cada any i fer un contracte amb editorials estrangeres perquè els traduïssin. Això sí que seria un premi.
MO Veig que el preocupa força això de traspasar fronteres.
DO A mi sí. Tinc un costat molt contemporani i penso que el que no surt a la llum potser ho trobarà enterrat algun savi, però és molt probable que no es desenterrin mai més.

►►►
uns anys, el desencert de publicar una antologia amb el que aleshores eren els seus poetes catalans preferits: doncs bé, al cap del temps només salvaria, entre els antologats, dos noms -Comadira i Parcerisas- i prescindiria gairebé íntegrament de tots els altres). Sí que se m'acut, en canvi, un retrat més objectiu: no entenc per què s'ha escollit un nombre idèntic de poemes per a cada poeta, quinze. La impressió que rebria el lector és que Manent és homologable -quant a importància, quant a repercussió o influència posteriors- a Carner o Foix, o, encara pitjor, que Rovira o Susanna són equiparables a Vinyoli, Ferrater o Estellés. Diguem-ho, com Ferrater, a l'inrevés: per a una eventual antologia de poesia castellana, Luis Alberto de Cuenca o Andrés Trapiello no poden estar representats -perdó: *penso jo* que no haurien d'estar representats- amb el mateix nombre de poemes que Cernuda o Salinas, posem per cas.

ELS DE LA GUERRA
La segona part comprèn els següents poetes: Pere Quart, Rosselló-Pòrcel, Espriu, Vinyoli

i Ferrater; la generació més fonamentada ferida per la guerra. En la nota introductòria, Goytisolo parla dels absents més notoris (una banqueta de luxe): Torres, Teixidor, Palau i Fabre, Brossa i Sarsanedas. Pel que fa a Rosselló-Pòrcel, una de verda i una de madura. La segona és haver-lo tingut present d'una manera predominant en aquesta obra; la verda, haver donat un sintagma equivocat, precisament en un dels versos del seu poema més cèlebre, *A Mallorca, durant la guerra civil. La carena clara d'on ve la pluja blava* ha quedat minimitzada, tant en català com en castellà, tant en cursiva com en rodona, en una intel·ligible *cadena clara*. En aquesta secció s'hi retroba la poesia clarivident de Vinyoli -que s'aguanta força bé en la traducció, i fins recorda una mica la poesia de Barral- i la més innovadora de Ferrater, de dicció tan afi a la dels seus companys de generació barcelonina i, en especial, a la del seu amic Gil de Biedma. Espriu, en castellà, conserva prou bé la seva contundència original. De Pere Quart s'ha glossat molt més la vena tràgica, esqueixada, que no pas la cínica. La tria vinyoliana és encertada, tot i que

una antologia sempre serà un format massa estret per contenir el seu esperit creador. Ferrater és dels que en castellà sonen més bé.

ELS ÚLTIMS
La tercera part recull aquests poetes: Estellés, Bonet, Sampere, Margarit i Pessarrodona. Per edat, aquests dos últims potser arribarien a escaure en aquest replà, però no pas per grup o generació, que caldria allistar-los amb els poetes de la quarta part. El gran descartat és Martí i Pol, i no s'entén gaire per què (en la vasta producció del de Roda sempre hi ha algun llibre, alguna línia formal, que acostuma a agradar). Sigui com sigui, es tracta de l'absència més significativa del llibre. Per contra, el gran guany d'aquesta antologia és haver-hi inclòs Sampere. Discrepo amb Goytisolo (discrepància, com s'ha insinuat ja, perfectament ilegitima perquè concerneix el gust de cadascú) pel que fa a la selecció de composicions d'Estellés: llibres tan importants com *L'Hotel París o Llibre de meravelles* no hi estan representats. Tampoc els destaca la bibliografia de l'autor, que inclou, per contra, algunes obres me-

nors del de Burjassot. Blai Bonet deu haver estat dels més enrevessats de traduir, per mor del seu ideolecte poètic i de la bella variant lingüística balearica emprada (a la qual, val a dir-ho, s'ha escamotejat un rellevant som: "Jo som el vostre ca que bava" del poema *Déu company*, en favor de la forma equivalent per a l'estàndard central). De Pessarrodona es diu que "manifesta un equilibri forma-fondo casi anglosajón": francament, em costa d'apreciar-lo, aquest equilibri. Margarit resisteix molt bé la traducció: de més a més, l'antòleg ha tingut la sensibilitat d'incloure aquí dos poemes indispensables de l'autor: *Primer amor* i, sobretot, *L'oracle*. La quarta part presenta Comadira, Parcerisas, Gimferrer, Rovira, Marçal i Susanna. Malauradament, la tria s'atura aquí, i no recull noms importants com, a cavall entre els poetes de la tercera part i els d'aquesta, Bauçà, o, ja plelament en el període d'aquesta, els de Puigverd, Planella o Andreu Vidal. El més destacable d'aquestes darreres pàgines és la selecció, molt representativa, dels poemes dels dos primers antologats. En canvi, és una llàstima -i

ara parlo pel conjunt de l'obra- que no s'hagin donat les referències bibliogràfiques dels poemes col·leccionats en el llibre, oblit que es podria mirar d'esmenar en edicions successives. Si el temps i les condicions polítiques haguessin confirmat la convicció unanimitat (que tot habitant de l'Estat hauria de dominar les quatre llengües que s'hi parlen), llavors aquest tipus d'obres no passarien de ser inventaris anotats més aviat circumstancials. Malauradament, però, el desig del pensador basc és allunyat com una utopia de la realitat, amb la qual cosa antologies com aquesta adquireixen un significat molt més crucial: el de donar a conèixer al sord exterior els gestos d'una cultura petita, però vital i industriosa, diguem-ho així. La gran sort per a la poesia catalana d'aquest segle és que qui ha emprès i realitzat el compendi dels seus autors més notables ha estat, justament, un il·lustre conxeixedor de la matèria com José Agustín Goytisolo, que l'ha publicat dins aquelles tapes de color de paper d'estrassa que han guardat, també de sempre, la seva pròpia producció.

Goy P/008
(2)